

Průřezové téma: **Společnost pro všechny**

Očekávaný výsledek učení: PTS-000-000-ZV9-006
Zapojuje se do opatření a akcí, které podporují demokratickou kulturu ve škole, místní komunitě a blízkém prostředí.

Popis úrovně Na cestě

- Jednorázově nebo opakovaně se účastní rozhodování nebo spolurozhodování o různých záležitostech, které jsou předloženy k projednání.
- S oporou o argumenty vyjadřuje své stanovisko k předkládaným návrhům nebo nápadům na zlepšení třídního, školního nebo blízkého okolí.

Naše místo – naše věc

Autorky materiálu: Mgr. Markéta Hossingerová, Ing. arch. Kristýna Stará, Ph.D.

Krátký textový popis (anotace)

Ilustrativní úloha vede žáky k aktivnímu zapojení do života školy a jejího okolí a podporuje rozvoj demokratické kultury v praxi. Žáci společně vytvářejí pocitovou mapu míst ve vystavěném prostředí obce a jeho okolí, která mají rádi nebo je vnímají jako problematická. Společně pojmenovávají hodnoty a problémy, které ve svém okolí vnímají, od abstraktních po hmatatelné (např. hluk a prach, bezpečnost, intenzita dopravy, náměstí rozdělené silnicí, chybějící stromy či lavičky, neudržovaný kout...). Ve skupinách pak navrhuje řešení konkrétního místa a vizualizují svou představu formou plakátu či modelu. Svůj návrh prezentují třídě a účastní se hlasování o tom, který návrh by měl být realizován. Aktivita rozvíjí otevřený dialog, spolupráci, respekt k názorům druhých i schopnost sdílet vlastní vizi a hledat společné řešení. Učitel vytváří prostor pro reflexi a vede žáky k porozumění tomu, že jejich hlas má smysl. Úloha přirozeně integruje vztah k místu, tvořivost, práci s budoucností i principy občanské participace.

Popis realizace

Společná práce ve třídě: Pocitová mapa

Společně ve třídě pojmenujte, jaká místa ve škole nebo jejím okolí jsou nám příjemná, kde se cítíme dobře, a kde naopak ne. Vytvoříme velkou mapu okolí, do které zaznamenáme místa, kde rádi trávíme čas a kterým se raději vyhýbáme, pomocí barevných značek, symbolů nebo krátkých poznámek.

Skupinová práce: Návrh

Rozdělte se do menších skupin. Každá skupina si vybere jedno místo, které by chtěla zlepšit. Abyste místo lépe pochopili, vydejte se na vybrané místo a pozorujte, kdo a jak jej užívá. K dokreslení názoru na místo sestavte stručnou anketu pro uživatele vybraného prostoru (např. Jak často sem chodíte? Z jakého důvodu sem chodíte? Jak se tu cítíte? Co se Vám tu líbí? Co je Vám tu nepříjemné? apod.). Pokládejte předem připravené otázky vztahující se k názoru na místo, k pocitům lidí, kteří místem procházejí či se na něm zdržují. Zamyslete se, jak se zde cítí někdo, kdo např. chodí o holi, hůře slyší či nevidí. Vnímejte místo všemi svými smysly. Zamyslete se, co by se dalo změnit, aby se tam lidé, ale i zvířata nebo rostliny cítili lépe. Přemýšlejte, co by se dalo vytvořit, upravit nebo doplnit a PROČ.

Každá skupina připraví plakát nebo výtvarný návrh se svou představou zlepšení. Na plakátu ukažte, co by se změnilo, proč je to důležité a jak by změna pomohla ostatním.

Prezentace a hlasování:

Skupiny představí své návrhy třídě. Poté společně hlasujete o tom, který návrh by stál za to zkusit opravdu uskutečnit. Každý žák dostane 1–3 hlasy podle množství návrhů (např. lepík, kolečko). V případě většího množství návrhů je vhodné mít 3 hlasy – žák může všechny dát jednomu návrhu či rozdělit mezi více návrhů.

Své hlasy žáci udělují samostatně na základě vlastních preferencí. Návrh s nejvíce hlasy vyhrává. Společně pak budete hovořit o tom, proč jste hlasovali právě takto a co vás na jednotlivých návrzích zaujalo.

Vazba na klíčové kompetence

Název KK Složka KK Kód OVU	Znění OVU	Vzdělávací strategie
KK k občanství a udržitelnosti Odpovědné rozhodování a jednání KOB-ODP-000-ZV9-001	<i>Přebírá odpovědnost za věci okolo sebe a za možné dopady svých rozhodnutí vůči ostatním a okolí.</i>	- vytvářím prostor a bezpečné prostředí pro vytváření a vyjadřování vlastního názoru žáků, sám uplatňuji respektující přístup a vedu k němu důsledně žáky, nekritizuji žáka za názor - podněcuji žáky ke kladení otázek a argumentaci, doplňujícími otevřenými otázkami je vedu k hlubšímu promýšlení a prohloubení argumentace
KK k občanství a udržitelnosti Aktivní občanství, participace a přesvědčení o vlastním vlivu (zmocňování) KOB-PCP-000-ZV9-001	<i>Účelně uplatňuje přímou činnost svůj vliv na změny v místním či širším okolí při respektování práv a zájmů druhých.</i>	- vytvářím prostor a bezpečné prostředí pro vytváření a vyjadřování vlastního názoru žáků na dění okolo nich, sám uplatňuji respektující přístup a vedu k němu důsledně žáky, nekritizuji žáka za názor - podněcuji žáky k sledování a hodnocení různých událostí v místě, regionu, zemi i světě

Metodický komentář pro učitele

Cílem této aktivity je rozvoj demokratické kultury ve třídě – spolupráce, naslouchání, sdílení názorů, respekt k druhým a podílení se na rozhodování. Aktivita rozvíjí občanské dovednosti: formulaci potřeb, hledání řešení, komunikaci, spolupráci a demokratické rozhodování. Žáci si uvědomují hodnotu svého hlasu a možnost ovlivnit své prostředí. Pocitová mapa podporuje empatii a vnímání různých potřeb. Skupinová práce rozvíjí odpovědnost a schopnost kompromisu. Prezence návrhů a hlasování vedou k pochopení významu veřejného prostoru a respektování výsledků společného rozhodování. Na úlohu navazuje ilustrativní úloha „Naše místo – náš projekt“.

Učitel zapojuje otevřené diskuse, pokládá otevřené otázky (viz přehled níže) a podporuje tvořivé úkoly i projekty delšího charakteru. Vše je zasazeno do konkrétního kontextu místa, kde žáci žijí nebo se pohybují. Aktivita podněcuje jejich vztah k tomuto místu – skrze sdílení vlastních pocitů, potřeb a nápadů. Tím se posiluje pocit sounáležitosti a motivace k péči o prostředí.

Zadání je vhodné pro projektové vyučování (např. den, týden, blok) nebo jako dlouhodobý projekt v rámci celého pololetí / školního roku. Nabízí se propojení s českým jazykem, občanskou výchovou, výtvarnou výchovou, biologií, dějepisem i zeměpisem.

Učitel by měl dbát na vytvoření bezpečné atmosféry, kde se každý žák může svobodně vyjádřit. Vhodné je využít metody aktivního naslouchání a vedení diskuse (rovnocenný prostor pro všechny, ticho jako prostor pro přemýšlení, aktivní naslouchání, hledání souvislostí mezi jednotlivými příspěvky).

Rizikem aktivity může být přílišná dominance některých jedinců, bagatelizace nápadů ostatních nebo pocit některých žáků, že jejich návrh nebyl dostatečně uznán. Je vhodné zdůraznit i silné stránky všech návrhů a přemýšlet o hodnotách, které jimi žáci vyjádřili.

Pokud je to možné, doporučujeme, aby alespoň jeden z návrhů přešel do další fáze realizace (např. ve spolupráci s vedením školy, rodiči, místní komunitou nebo se samosprávou). Tím se podpoří víra dětí ve smysluplnost participace a posílí jejich kompetence k občanskému životu.

Nápadník otevřených otázek k jednotlivým činnostem:

- Pocitová mapa / sdílení zkušeností s místem:
 - Kde se ve škole nebo v okolí cítíš dobře? Proč právě tam?

- Je nějaké místo, kterému se vyhýbáš? Co ti na něm vadí?
- Jak vypadá místo, kde se cítíš bezpečně a vítán/a?
- Co by se muselo změnit, aby se tobě nebo někomu jinému někde žilo nebo pobývalo lépe?
- Výběr místa a návrh řešení:
 - Proč jste si jako skupina vybrali právě toto místo?
 - Kdo všechno toto místo používá? Kdo by ho mohl používat, kdyby bylo jinak?
 - Jaké změny by pomohly, aby se tu lidem (a třeba i přírodě) dařilo lépe?
 - Jak bys chtěl/a, aby to místo vypadalo za rok?
 - Co by mohlo být přínosem pro ostatní, nejen pro tebe?
- Presentace návrhu:
 - Jak bys své nápady ukázal/a ostatním tak, aby je pochopili?
 - Co bys chtěl/a, aby si lidé mysleli nebo cítili, když uvidí tvůj návrh?
 - Představ si, že se ten návrh opravdu zrealizuje – co se stane?
- Hlasování a reflexe:
 - Proč jsi dal/a hlas právě tomuto návrhu?
 - Co tě zaujalo na jiných nápadech, i když jsi pro ně nehlasoval/a?
 - Jaký návrh by nejvíc pomohl celé škole nebo komunitě?
 - Co je podle tebe spravedlivé rozhodování?

Popis ověřování

Učitel sleduje:

- (1) schopnost žáků hodnotit veřejný prostor, odůvodnit svůj názor na něj a podělit se o něj (vede žáky k tomu, aby vyjádřili svůj názor při tvorbě pocitové mapy, účastnili se hlasování a reflektovali jeho výsledek),
- (2) ochotu spolupracovat a respektovat názory ostatních (vede žáky k tomu, aby naslouchali názorům ostatních a ke kladení doplňujících otázek; aby se zapojovali do práce ve skupině při tvorbě plakátu, aby přijímali svou roli v týmu a přistupovali ke své práci zodpovědně a aby se zúčastnili prezentace svého návrhu),
- (3) schopnost hledat řešení a navrhnout změnu (vede žáky k tomu, aby přemýšleli nad zlepšením problémového místa a navrhovali změny, které dokáže zdůvodnit),
- (4) vědomí vlastní schopnosti ovlivnit dění v okolí a ochota jednat – učitel sleduje, zda žáci chápou, že jejich návrhy mohou mít reálný dopad, a vnímají svou účast v aktivitě jako příležitost ke skutečné změně. Důležitým ukazatelem je zájem zapojit se do další fáze – například prezentovat návrh vedení školy, pokusit se o jeho realizaci nebo inspirovat ostatní. Učitel si všímá, zda děti jednají s ohledem na druhé, a zároveň si uvědomují odpovědnost za podobu místa, kde žijí.

Ukázka řešení

Ukázka hodnocení vybraného prostoru žáky 3. ročníku ZŠ Jižní (Praha, Spořilov) – vkládání poznámek o hodnocení prostoru a návrzích na zlepšení do mapy a zaznamenávání puntíky různých barev (očíslováno – poznámky zapsány na papíry).

Zdroje

STARÁ, Kristýna; VESELÝ, Martin; KYSEĽOVÁ, Terézia; URBAN, Ján; DOLEŽALOVÁ, Michaela et al. *Zapojování dětí a mladých lidí do tvorby sídel*. Online. Praha: Česká rada dětí a mládeže, Nadácia pre deti Slovenska, 2021. Dostupné z: https://www.architektiveskole.cz/detail_metodiky/118. [cit. 2025-04-20].

Hurá do akce! Online. Praha, 2024. Dostupné z: <https://eduscape.online/units/view/hura-do-akce/12-15>. [cit. 2025-04-20].